

УДК 398.87=161.2:114

Категорія темпоральності в контексті українських родинно-побутових балад

Дар'я БЕЛОБОРОДОВА

Аспірантка Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України,
01001, м. Київ, вул. М. Грушевського, 4
E-mail: darjana1990@gmail.com

Уявлення про час і простір займають важливе місце в архаїчному світогляді, визначаючи людську поведінку. Категорія темпоральності в українських народних баладах найкраще розкривається в контексті родинно-побутових текстів. У статті основну увагу зосереджено на таких її характеристиках, як антропоморфність, цінність (аксіологічність), компресійність та дискретність. На основі 67 баладних творів здійснено спробу аналізу категорії часу та дослідження її впливу на екзистенцію персонажів. Акцентовано на явищі міжтемпорального діалогу та семантиці межових відтинків. Загалом категорія темпоральності, за словами автора, є смисловим і сюжетотвірним центром переважної більшості балад, яка визначає і прискорює кульмінацію та розв'язку, здійснює вплив на екзистенцію персонажів. Частотний прийом темпоральної компресії проявляється, зокрема, у родинно-побутових творах задля досягнення напружено-драматичного емоційного ефекту, занурення до баладного континууму. Есхатологічний час, що має місце в деяких матеріалах, репрезентує ізоморфізм мікро- й макрокосму. Окреслення часових координат у баладах можливе за допомогою темпоральних формул із акцентом на добовому відтинку, складовій гастрономічного ритуалу, а також знаходить свій прояв через засоби просторової локалізації чи взагалі має імпліцитну форму.

Ключові слова: час і простір, комплекс бінарних опозицій, темпоральність, "фатальна хвилина", міжтемпоральний діалог, фольклор, родинно-побутові балади.

Прадавня людина мала свою специфічну картину світу, яку умовно називають міфологічною чи міфопоетичною. Повсякденне життя наших предків було зумовлене семантикою і прагматикою структурних одиниць, що входять до її складу. Одним із основних засобів моделювання такої картини світу був комплекс бінарних опозицій, на який вона структурно розпадається. До найважливіших, на нашу думку, варто зарахувати "свій-чужий", "сакральний-профанний", "правий-лівий", "верх-низ", "хаос-космос", "жінка-чоловік", "множинне-одиничне", "природне-культурне", "ніч-день", "темрява-світло", "чорне-біле", "божественне-людське" та ін. Суттєвою ознакою бінарних опозицій є їхня здатність структурувати й певним чином дисциплінувати людське буття, стаючи допоміжною ланкою на шляху до подолання хаосу, осягнення світу навколо себе й – ширше – освоєння цілого Всесвіту (космосу).

Н. Ярмоленко під метою функціонування бінарних опозицій розуміє фіксацію крайніх точок космічного творення – його початку й кінця. Основним змістом міфів багатьох народів світу є перехід від хаосу до космосу як завершений акт осягнення істини та звільнення від недосконалості. Цей процес супроводжується невинним поділом первісної субстанції хаосу, внаслідок чого космос розширюється і витісняє

свою опозиційну категорію на периферію. За словами дослідниці, “точка початку космосу утворює сакральний центр і відмежує від нього профанну периферію, а час початку космосу складає сакральний час, який відтворюється у ритуалі і фольклорі. Міфологічна опозиція “хаос – космос” має статус універсального культурного коду” [7, с. 166].

Отже, уявлення про час і простір посідають важливе місце в архаїчному світогляді, будучи одними з домінантних категорій традиційної картини світу. Темпоральність складається з двох аспектів сприйняття: міфологічного (циклічного) та історичного (лінійного). Систему першого складають три астрономічні комплекси, метою яких є регуляція людської екзистенції, що тісно пов’язана з фольклором та міфологією: сонячний (доба, рік), лунарний (фази Місяця) і вегетативний (концепт народження-дозрівання-смерть) цикли. Другий аспект прирівнюється до життя людини у хронологічній послідовності подій довкола неї. Серед його ознак провідними є конкретика й чіткість (зокрема, це виявляється у наявності точок початку й кінця). А. Гуревичу належить влучне твердження про кореляцію двох темпоральних уявлень: “Досить чітко розмежування між минулим, теперішнім та майбутнім стає можливим лише тоді, коли лінійне сприйняття часу, зіставлене з ідеєю його незворотності, стає домінантним у суспільній свідомості. Хронологічні серії, в які організовується практичне життя первісних людей, у їхній уяві відокремлені від циклічного часу міфу, пращури та їхні живі нащадки існують в різних часових вимірах. Однак свята й ритуали утворюють ту ланку, за допомогою якої пов’язуються між собою ці два сприйняття часу <...>. Лінійний час <...> підпорядкований циклічному уявленню про життєві явища, бо саме час, що повторюється, лежить в основі міфологічного сприйняття, що втілює світобачення первісної людини” [2].

Досліджуючи категорію часу, варто пам’ятати про відмінність між сучасним членуванням його як фізичної величини (на основі квантитативного принципу) та архаїчним, що був притаманний міфопоетичному мисленню (визначальним був квалітативний критерій). Один із перших на цьому акцентував французький філософ А. Бергсон (Bergson) у працях “*Essai sur les données immédiates de la conscience*” (Есе про безпосередні дані свідомості) (1889) та “*Matière et mémoire*” (Матерія і пам’ять) (1896).

Категорія темпоральності маркує акціональний код, тобто дозволяє / забороняє виконання буденних процесів чи сакральних обрядодій у певні проміжки добового чи річного циклів. У цьому проявляється така характеристика часу, як цінність (аксіологічність). На думку Н. Лисюк, сутністю народного календаря якраз і є “розчленування суцільного часового потоку на свята й будні, на сприятливі і несприятливі години (часи, пори). Уявлення часу якісно неоднорідною субстанцією зумовлювало наділення кожної миті власною якістю, отож сакральні моменти виокремлювалися у добовому, річному, а пізніше – й епохальному циклах, у межах яких спостерігалось коливання рівня сакральності” [5, с. 25].

Цікавими є міркування французького соціолога й етнолога А. Юбера, який надавав пріоритетну роль в людському усвідомленні неподільності темпоральних відтинків так званих “критичних датумів”. На його думку, саме такі дні, що позначають кожний сезон фінальним маркером, “розбивають суцільну протяжність часу”, а “розділені критичними датами протяги не є гомогенними” [3, с. 19]. К. Копержинський пояснив це твердження різними кліматичними особливостями, що притаманні кожній окремій порі року і, відповідно, неоднаковим видом трудової діяльності, що певним чином впливає на психіку людини [3, с. 19]. За А. Юбером, наявність персоніфікованих іпостасей року та сезонів є підтвердженням того, що прадавні люди сприймали кожен окремий темпоральний інтервал як суцільний, обряди же впроваджували чи виганяли їх (буквально означали прощання з попередньою порою року і зустріч, вітання наступної), а численні табу мали на меті уникнення переривчастості певного періоду.

Архаїчне антропоморфне сприйняття часу зумовлює наділення цієї категорії описовими характеристиками, що властиві всім живим істотам (маємо на увазі такі ад'єктивні одиниці, як веселий, сумний, добрий, злий, священний, нечистий, небезпечний, трагічний, сприятливий та ін.). На підтвердження цієї думки згадаємо картину, що ілюструє працю Гонорія Августодунського "Ключ до пізнання природи" (*Clavis physicae*), про яку А. Гуревич сказав, що "простір і час набувають людської подоби: *tempus* – старець, *locus* – жіноча фігура" [2]. До того ж, час можна ділити на певні відтинки, упорядковувати, розділяти. Свідченням є космогонічні міфи про те, як боги відокремлювали пітьму від світла, ніч від дня, а також про трьох грецьких богинь Мойр, які пряли нитку життя кожної людини, власноруч визначаючи день її смерті.

У давньоіндійському вченні "Калавада" (дослівно перекладається із санскриту як "часослів'я", "доктрина Часу") він уявлявся як персоніфікована вища сила Кала, що керує світом у його циклічному коловороті. У словнику "Індуїзм. Джайнізм. Сикхізм" під редакцією М. Альбеділь і О. Дуб'янського наведено такі відомості про етимологію дефініції: "Іменник "кала" у санскриті походить від індоєвропейського кореня зі значенням обертання, порівняйте рос. "коло" і т. п.). Здавна циклічний час в індійській традиції метафорично описують у вигляді Колеса Часу (калачакра)" [4, с. 116]. Це, у свою чергу, знайшло своє відображення в шиваїзмі, де Махакала (букв. Великий Час) є одним з імен Шиви, однією з його іпостасей, що позначає діалектичний зв'язок часу й вічності.

Наступні ознаки категорії темпоральності – компресійність та дискретність – найкраще відображені в обряді хрещення й поховання Колодки. Ці обрядодії як рудимент складного ритуального комплексу знаходимо в п'ятому томі "Трудов етнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край" П. Чубинського.

У переважній більшості народних балад темпоральність є смисловим і сюжетотвірним центром. Цю тезу яскраво демонструє баладний сюжет про невістку, що була перетворена на тополю вербальним кодом закляття, виголошеним свекрухою у "згубний час" "фатальну хвилину"). Бінарна опозиція "сакральне-профанне" в контексті темпоральності разом із суворою прагматикою фольклорного твору знаходить своє відображення в іншому баладному сюжеті – роздирання дитини звірами, центральним мотивом якого є жертвоприношення. Сюжетна схема зафіксованих на території Черкащини творів оповідає про відсилення свекрухою невістки жати в поле в неділю рано і наказ не повертатись, доки робота не буде виконана. Дівчина невтомно працювала ("жала пшениченську й не відгиналася" [1, с. 245]), а в цей час звірина вкрала її дитину, що було помічено після повернення додому. Як жнивна пісня з баладним сюжетом, вона відома східним і південним слов'янам. Однак відмінним є те, що в болгарських варіантах Петкана хизується своєю старанністю й працьовитістю, власноруч виконуючи роботу, а східнослов'янські відзначаються порушенням невісткою традиційного табу через наказ свекрухи. За народними уявленнями, неділя вважалася святим днем, не призначеним для будь-якої праці (навіть етимологія слова вказує на це: "не-діля" – немає діла). Її сакральність проявлялася у служінні Богу, візитах до церкви. До того ж, неділя є межовим періодом, кінцем темпорального відтинку – тижня, що уможливило фантастичні речі. Як зазначає О. Таланчук, "у Галичині цього дня навіть не готували їжі, споживаючи традиційні пироги (так у діалектах подекуди називали вареники), наварені у суботу. До церкви вирушали також не снідавши, бо ходили в неділю до причастя. В одній історичній пісені Коваленко, осліплений татарами, вбачає в такій нарузі Божу кару за те, що не святкував належно неділі: рано снідав, пив горілку і зубрив серпи" [8, с. 107]. В одному переказі йдеться про блукання лісом Святої Неділі в антропоморфній іпостасі вродливої дівчини, але тіло й одяг її вимащені кров'ю через порушену людьми заборону рубати-різати у цей день тижня.

Приєм темпоральної компресії (зокрема, уповільнення часу) відбитий у баладі “Ой у полі ратай оре”, сюжет якої оповідає про трудовий будень працівника і його занепокоєння, викликане відсутністю дружини з обідом на полі. Опис його повернення додому наводить на думку, що чоловіка не було вдома тривалий час, хоча насправді – лише півдня: *“Увійшов я у світлицю, / А світлиця не топлена, / Діжка хліба не мішана. / Стоять ложки під лавкою / Та заросли муравкою. / А горцики під припічком / Да й заросли рокитничком”* [1, с. 59]. Вокативно-прохальна формула на адресу Бога, виголошена вдівцем, засвідчує гіпотетичну можливість зворотності темпоральної категорії: *“Ой боже мій милостивий, / Візьми мої воли в ярмі, / Ой а соху в сирій землі, / Верни мою милу ко мні”* [1, с. 59].

Персоніфікація речового світу в баладі подекуди проявляється в момент регресу, що приходить на зміну періоду затяжної стагнації. Наведемо для прикладу текст твору “Ой якби я знала, що я буду жити”, в якому мовиться про “дурно” змайстровану труну, яка переживала темпоральний стан застою впродовж двадцяти п’яти років, допоки “почало гнити, стало говорити: – Або порубайте, або тіло дайте, / Або порубіть, або що кладіть” [1, с. 61]. У цих рядках знаходить свій вияв прагматика народної традиції, а саме неможливість недотримання канонів поховального обряду, потреба розгортання ритуалу в хронологічній послідовності або ж компенсація її відсутності через досягнення врешті-решт логічного результативного завершення. Назвемо це явище темпоральною аномалією, що влучно відображена в таких рядках: *“По садочку ходю, думочку думаю: / Кого ж бо я в труні поховати маю? / Ой боже мій, боже, що мені робити? / Кого ж у те труно мені положити?”* [1, с. 61].

Зміщення часових пластів у творі окреслене мисленнєвою телепортацією персонажа в майбуття, спробою зазирнути в нього з метою віднайти вірне рішення у ситуації, що склалася. Очевидно, героїня повинна принести себе в жертву заради збереження рівноваги родинного мікросоціуму: *“Положила б батька – не буде порядку. / Положу я отця – буде гріх до кінця. / Поховала б тата, та велика втрата. / Поховала б неньку – жаль буде серденьку. / Положу я брата, коли чужа хата, / Не на брата хата, мала, вузьковата. / В брата чужа хата, велика розтрата, / А брат не нажився, тільки набідився. / Поховала б сестру – в сестри дрібні діти, / В сестри дрібні діти, нікому глядіти. / Положу милого – не знайду такого, / Не знайду такого до серденька свого. / Ой боже мій, боже, треба помирати, / Либонь, у те труно тра самій лягати”* [1, с. 61]. Своєрідне “приміряння” труни як мортального атрибуту й локусу подальшого перебування до всіх членів сім’ї призводить до вибору героїні, спроектованого на власну персону. На зміну вповільненому розгортанню часу приходить його контрадикторна ознака – після тривалих роздумів жінки спостерігаємо темпоральне прискорення: *вмить чоловік її ховає, після чого вже наступного дня його наздоганяє каяття: “– Вбереш мене, милий, в вишиту сорочку, / Поховаєш мене в вишневім садочку. / У суботу рано усі дзвони дзвонять, / Вже мою миленьку в садочку хоронять. / А в неділю рано, ше й сонце не сходить, / Батько сиротину по садочку водить. / Батько сиротину по садочку водить, / Білі ручки ломить, крізь сльози говорить: / – Устань, устань, мила, зацвіла калина, / За тобою плаче маленька дитина”* [1, с. 62].

Неможливість зворотності часу відображає адвербіальна лексема “повік” (“А рідної неньки повік не побачить” [1, с. 62]), а також баладний рядок із прямою констатацією факту: *“Іа хто уже раз умре, той вже з гробу не встане”* [1, с. 67]. Зіставне порівняння двох часів та двох світів із конотацією контрасту підкріплюється лінгвістичним протиставленням дієслова “дати” і його форми з часткою “не” (завважимо, що антонім “забрати” не вживаний, оскільки ця лексема в даному випадку не є допоміжним засобом репрезентації антиномії): *“Не дав же мені, милий, на тім світі жити, / Дай же мені, милий, в могилі спочити”* (підкреслення наше. – Д. Б.) [1 : 62]. Акцентуємо на семантиці спокою і, як наслідок, відсутності руху часу в мортальному хронотопі: *“Іа хто уже раз умре, та най у гробі спочиває”* [1, с. 67].

Згушення темпоральної категорії відображене в подібній баладі “Казала ми мати явора зрубати”: шойно мила лягла до труни, чоловік почав розкаюватись у своїй вербальній підтримці її рішення, прийшов із проханням повернутись до світу живих та сісти за один стіл із родичами, що прийшли до хати, хоча він уже встиг одружитися з іншою. На підтвердження думки наведемо текстовий фрагмент: “- Лягай, мила, лягай, яюсь тото буде: / Молоду сирітку вигодують люди. / Лягай, мила, лягай, я би не журився: / Тебе б поховали, - я би оженився <...> А в неділю рано, ще сонце не сходить, / А вже мій миленький до мене приходить: / - Ой вставай, миленька, встань, чорнобривенька, / Бо ся походила родина близенька. / - Як ся походила, най си посідає; / Маєш другу милу, най їх привітає” [1, с. 63, 64]. Прийом компресії часу досягається також за рахунок вживаних лексем темпоральної локалізації “а в неділю рано”, “ще сонце не сходить”, “а вже...”. Вони стають маркерами короткого часового відтинку. Для прикладу наведемо уривок балади “Лежить милий на полу”, в якій мовиться про хворобу чоловіка й необхідність спожити чарівне зілля як превентивну міру: “Пішла мила зілля дбать, / Пішла по лісах шукать. / Ще до гаю не дійшла, / А за нею три посла: / - Годі зілля копати, / Йди милого ховати” [1, с. 74, 75].

Паралельне функціонування двох темпоральних площин (минулого й теперішнього часу), що втілене у реалізації вербального коду персонажами з різних світів, підводить до думки про циклічність життя і сприймання смерті лише як наступного рівня людської екзистенції. Спадкоємність поколінь, вшанування померлих родичів і “благословення” ними дітей, що збираються одружитися, простежуються в таких баладних рядках: “Ой як будеш, милий, дівку віддавати, / Вийди на могилу барвінку нарвати. / Ой як будеш, милий, та сина женити, / Вийди на могилу васильки ломити. / Ой як будеш, милий, та сам ся женити, / Вийди на могилу калину ломити” [1, с. 65]. Невипадковими є згадки про червону калину, що її помираюча дружина просить милого посадити на могилі, та про червону квітку, яку вона радить дати дитині-сиротині, аби не плакала за матір’ю (як відомо, окрім білих, існують також багрянні калинові квіти). Словник символів під редакцією М. Дмитренка й О. Потапенка подає таке тлумачення: “Калина – символ вогню, сонця; неперервності життя, роду, <...> материнства; <...> незрадливої світлої пам’яті; єдності нації; потягу до своїх традицій, звичаїв” [6]. Цим пояснюємо неньчине бажання нагадати про її вічну присутність біля дитини (хоча й в іншому просторово-часовому вимірі): “Висипи на мені високу могилу, / Посади на мені червону калину <...>. Як ся розплакала, дай червону квітку, / Забав же, забав же маленьку сирітку” [1, с. 68].

У деяких баладних зразках, що об’єднані темою “овдовілий чоловік просить небіжку-дружину встати або взяти його чи дітей до себе”, присутній образ зозулі як найпоширенішого представника орнітоморфного світу, який несе в собі медіальну й інтегративну семантику (сполучає світ живих та світ мертвих). Відсилання до цього птаха має місце у вокативно-прохальній формулі, виголошеній небіжкою: “Насип мені, милий, високу могилу, / Та й посади червону калину; / На калині будуть зозулі кувати, / Вони мені будуть правдоньку казати” [1, с. 68, 69].

Завдяки здатності часу розтягуватись стає можливим міжтемпоральний діалог першої та другої “милої”. Їхня комунікація відображена в такому текстовому фрагменті: “Обізветься вдова по тім боці моря: / - Бери ж мене, козаченьку, / Та я буду калину ламати, / Буду твоїх дітей годувати! / Обізветься мила, мила й чорноброба: / - Бодай же ти, вдово, й не діждала, / Щоб ти сюю калину ламала, / Щоб ти моїх дітей годувала!” [1, с. 69]. У творі наявний і превентивний вербальний код, що лунає з уст помираючої дружини – заборона обрати вдову новою матір’ю дітей: “- Ой не велью я, милий, журитися, / А велью ж я, милий, женитися; / Та не велью удівоньки брати, / Бо не буде дітей годувати!” [1, с. 69].

Бажання перевести персонажа в інший часо-просторовий вимір шляхом надання йому мортального статусу реалізується у вербальному акті прокляття, виголошен-

ня якого припадає на “фатальну хвилину” (“згубний час”). Часто перехід до світу мертвих зображується через унаочнення засобів просторової локалізації: “Бодай їхав – не доїхав, / Щоб кінь йому горою став, / А шабелька дорогою, / А шапочка купиною, / Сині сукні чистим полем, / А сам молод – явороньком” [1, с. 74]. Імовірно, мовиться про добовий темпоральний відтинок “до схід сонця”, оскільки зав’язка твору оповідає про виряджання чоловіка в далеку дорогу, а сам суб’єкт-провокатор метаморфози після монологу пішов жати в поле. Неперервність дії та її розтягнення в часі демонструють адвербіальні темпоральні лексеми “уночі” та “уранці”, що змінюють одна одну: “Лежить милий на печі, / Плаче мила уночі. / Лежить милий на лавці, / Плаче мила уранці” [1, с. 74]. Незважаючи на зміну добових періодів та локусів перебування хворого чоловіка, страждання і плач його дружини залишаються константою.

Темпоральна несумісність разом із фатальною семантикою має місце в баладі “А там при долов при млині, при млині”, зокрема знаходить свій прояв у таких рядках: “Поки Ганча із гаю, із гаю, / Уж Яничка ховають, ховають. / Поки Ганча додому, додому, / Уж Яничка до гробу, до гробу” [1, с. 75]. До того ж, цей текстовий фрагмент репрезентує просторовий розрив, що проявляється у різновекторній спрямованості. Наведені локуси та прийменники “із”, “до” допомагають досягти максимального дисонансного ефекту.

Таким чином, шістдесят сім проаналізованих баладних творів, об’єднаних темою родинно-побутових стосунків, свідчать про жанрову специфіку категорії темпоральності. Будучи смисловим і сюжетотвірним центром переважної більшості балад, вона визначає і прискорює кульмінацію та розв’язку, здійснює вплив на екзистенцію персонажів. Так, юний вік та соціальний статус удови зумовлюють її намагання відцуратися від незаконнонароджених синів, аби уникнути громадського осудження. Проте, відповідно до прагматики фольклорних текстів, винуватець неодмінно буде покараний відповідно до сільського та Божого суду. Сакралізація межових проміжків часу експлікує покарання дівчини за роботу в неділю. Частотний прийом темпоральної компресії проявляється, зокрема, в родинно-побутових творах задля досягнення напружено-драматичного емоційного ефекту, занурення до баладного континууму. Також “розтягування” часу уможливило міжтемпоральний діалог у різних часових вимірах (кореляція теперішнього й минулого). Есхатологічний час, що має місце в деяких матеріалах, репрезентує ізоморфізм мікро- й макрокосму. Окреслення часових координат у баладах можливе за допомогою темпоральних формул із акцентом на добовому відтинку, складовій гастрономічного ритуалу, знаходить свій прояв через засоби просторової локалізації чи взагалі має імпліцитну форму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балади: Родинно-побутові стосунки / упорядники: О. І. Дей, А. Ю. Ясенчук, А. І. Іваницький. – К. : Наукова думка, 1988. – 528 с.
2. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры [Электронный ресурс] / А. Я. Гуревич. – Режим доступа к ресурсу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Gurev/02.php
3. Копержинський К. До системи понять часу у слов’ян (3 історії новорічного циклу обрядовості) / К. Копержинський / Первісне громадянство та його пережитки на Україні. – 1928. – Вип. 2-3. – 224 с.
4. Индуизм. Джайнизм. Сикхизм: Словарь / под общ. ред. Альбедиль М. Ф. и Дубянского А. М. – Москва : Республика, 1996. – 576 с.
5. Лисюк Н. А. Міфологічний хронотоп: матеріали до курсів “Міфологія”, “Міфологія слов’янська і світова” / Н. А. Лисюк. – К. : Український фітосоціологічний центр, 2006. – 200 с.
6. Словник символів / О. Потапенко, М. Дмитренко, Г. Потапенко та ін. [Електронний ресурс]. – К. : Народознавство, 1997. – Режим доступу: http://ukrlife.org/main/evshan/symbol_k.htm.
7. Ярмоленко Н. Трансформації міфологічної опозиції “Хаос-Космос” в українській культурній традиції. [Електронний ресурс] / Н. Ярмоленко. – Режим доступу до ресурсу: <http://ufck.univer.cherkassy.ua/attachments/article/63/198.pdf>
8. 100 найвідоміших образів української міфології / під ред. О. Таланчук. – К., 2002.

Temporality in the Context of Ukrainian Family Social Ballads

Daria BIELOBORODOVA

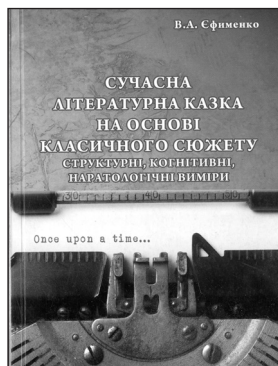
Beliefs about the time and space are an integral part of the archaic worldview, because they determine the human behavior. Temporality in the Ukrainian popular ballads is unfolded in the context of family social texts in the best way. In the article the primary focus is on such its characteristics as anthropomorphic guise, value (axiologiness), compression and discretization. It was analyzed the category of time and its influence on the characters' existence on the ground of 67 ballads. It was emphasized on the inter-temporal dialogue and the meaning of boundary time segments. In general, according to the author, the category of temporality is a semantic and plot-creating center of the majority of ballads, which predetermines and accelerates the culmination and the outcome, influences characters' existence. Frequency reception of temporal compression shall be evident in family social works in order to achieve the stressed and dramatic emotional effect, immersion into the ballad continuum. Eschatological time occurring in some materials, represents isomorphism of the micro and macrocosm. The outline of time coordinates is possible using temporal formulas with a focus on the daily shade, a component of gastronomic ritual, as well as manifests itself via means of space localization, or has an implicit form.

Key words: time and space, binary oppositions, temporality, fatal minute, inter-temporal dialogue, folklore, family social ballads.

Стаття надійшла до редколегії 7.07.2015

Прийнята до друку 14.08.2015

Нові книги

Єфименко В. Сучасна літературна казка на основі класичного сюжету: структурні, когнітивні, наратологічні виміри: монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2015. – 326 с.

У монографії розглянуто особливості сучасних англomовних літературних казок, в основі яких лежать популярні класичні сюжети. Особливу увагу приділено трансформаціям жанрових ознак, сюжетних і композиційних структур казки. Запропоновано когнітивно-поетологічний і наратологічний підходи до аналізу сучасних казок, зокрема цифрових наративів і кінонаративів.

Подвижник: ювілейний науковий збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Дмитренка / упорядк. Ю. М. Шутенко. – К.: Видавництво “Сталь”, 2015. – 492 с.

Збірник присвячений 60-літньому ювілею Миколи Костянтиновича Дмитренка – відомого українського вченого-фольклориста, доктора філологічних наук, професора, багаторічного завідувача відділу фольклористики ІМФЕ імені М. Т. Рильського НАН України, який досліджував фольклористичну спадщину О. Потебні, українські народні думи, підготував їх нове академічне видання, а також долучився до вивчення інших жанрів національного фольклору. Матеріали книги розкривають внесок М. Дмитренка в розвиток народознавчої науки, журналістики, видавничої справи, характеризують його письменницьку харизму, педагогічну та громадську діяльність. Окремі розділи об'єднують у собі інформативні статті українських вчених про самого дослідника, його київську наукову

школу, а також низку актуальних досліджень сучасних фольклористів і народознавців на різноманітну тематику.